



Hr. Kommandeur = Capitajn

W. de Stockfleth's Skrivelse

af 3die October 1784,

til den i

Videnskabernes Selskab

nedsatte Commission

over de

Armandske Søe-Uhre.

Da jeg, efter Admiralitetets Ordre, i Sommer requirerede de 2de Armandske Søe-Uhre, for at bruges paa Orlogsskibet Wagrien, som jeg commandede paa et kort Krydstog i Øster-Søen, har jeg ikke villet efterlade at have den Ære, at sende mine Herrer de saa Observationer, som Bestemmelsen af Tøget og Veiligheden haver tilladt. I øvrigt har jeg tilføjet en Deel Misviisnings Observationer, som jeg haver eragtet temmelig vigtige, allene for det de vise, hvor omhyggelig man bør være ved Compassets Brug i Orlogsskibene, ved det, at man er overalt saa omringet med svære Masser af Jern; Af de ved de efterfølgende Observationer anførte Anmærkninger, vil man med et Diekast see, hvor megen Indflydelse denne Trækning haver, at det end gaaer til nogle Graders Forskiel af Compassets Viisning, ved at flytte samme fra eet Sted til et andet

andet i Skibet, endog i en temmelig Afstand fra det synlige Jern. Resultatet af disse Observationer bliver efter mit Dømmeme, at det beste Sted, hvor man kan sætte et Compas til Peiling eller Observation, er midtskibs over Fabrikerne, ved at lægge nogle Bræder tværs over Chef-Chalouppen, som staaer i Kænningen af Rundholdterne; I det mindste viser dette, hvor stor Omhyggelighed der fordres i et Orlogsskib, til at bruge et Compas rettelig.

Derfom Commissionen skulde eragte, at disse Observationer kunde forstiene nogen Opmærksomhed, og troe, at det Kongl. Videnskabers Selskab vilde antage dem, overlader jeg dem med Fornøielse, at indstilles dertil.

Den 25de Julii Kl. $6\frac{1}{2}$ om Morgenen, meget nær under Bornholm, peilede den Nordlige Huk af samme (paa hvilken for nærværende Tid staaer en Flagstang) ret i sand Sender; til samme Tid tog en Deel Soelheider, til at bestemme Længden ved, formedelst Søe-Uhrene; Uhret No. 1. angav da Længden for bemeldte Nordhuk $2^{\circ} 10' 15''$ og Uhret No. 2. $2^{\circ} 10' 12''$ Østen for Kiebenhavns Meridian; Denne Observation skiller vel omtrent 5 Minuter i Bue fra den Længde, som denne Huk er aflagt paa i Hr. Professor Lous's Kaart, hvilket paa disse Heider udgør knap $\frac{1}{2}$ Miil i Afvigningen. Hr. Professor Lous's Kaart er grundet paa de Svenske Geographiske Opmaalinger over den Søndre Deel af Skaane, og maae derfor ganske vist have en stor Paalidelighed. Det synes ligeledes, som Observationen formedelst Uhrene maatte og have megen Paalidelighed, da det var Dagen efter Afreisen fra Kiebenhavns Reed, og der blev taget adskillige Soelheider, som alle paa det næieste stemmede, i at give det samme Klokkeslet for Skibets Meridian; Desuagtet er det altid en Observation, gjort paa Søen, og overalt kan denne Forskiel paa denne Landhuk ei være til nogen Hinder for den Søefahrende.

Samme Dags Eftermiddag, var under Christiansøe, og peilede Fæstnings-Taarnet paa Den i S S W retvisende, efter Visning $\frac{1}{2}$ Miil. Til samme Dieblik observerede Længden formedelst Søe-Uhrene, som angav den at være $2^{\circ} 37' 20''$, men efter Peilingen stod $1' 30''$ Østen for bemeldte Taarn; dets Længde bliver altsaa, efter denne Observation $2^{\circ} 35' 50''$, og folgelig Meridian-Forskiellen af Bornholms Nordhuk og Christiansøe $25' 35''$ hvilket haver den nærmeste Overeenstemmelse med Hr. Professor Lous's Kaart.

112 S. Skrivelse til Commissionen over de Armandske Søe-Uhre.

Den 2den August, da det var meget stille, indsendte et Fajrtøi til Christiansøe, og observerede ved den Leilighed paa Landet selv, med et Par meget gode Instrumenter, Bredden deraf, og befandt den at være $55^{\circ} 19' 26''$ som er i næieste Overeenstemmelse med Herr Professor Lous's Kaart; Ved samme Leilighed tog med et got Peil-Compass, følgende Peilinger over til Bornholm:

Foromtalte Flagstang paa Hammeren eller Nordhukken af Bornholm	79° 30' fra N. ad W.
Gudhiem	64° 20' — S. ad W.
Svanneke Dye (saavidt den er kjendelig)	24° 30' — S. ad W.
Malquerne Huk, eller det yderste af Landet, man kunde see	20° 30' — S. ad W.

NB. alle disse Peilinger ere ikke forbedrede for Misvæisningen.

Den 5te August, efter at have om Middagen havt en meget god Observation for Bredden, som befandtes $56^{\circ} 7' 20''$, styrede Cours, for at faae den Sydligste Huk af Deland at see, peilede samme om Estermiddagen Kl. $4\frac{1}{2}$. 68° fra N ad W retvisende paa $2\frac{1}{2}$ Miils Afstand efter Gisning, altsaa stod $3' 42''$ Sydligere, og havde efter Seilladsen forandret 1' i Brede Nordlig fra Middag.

I Folge dette ligger denne Huk paa $56^{\circ} 12' 2''$ Brede. I det Engelske Kaart over Østersøen af 1776. er samme aflagt $56^{\circ} 12' 30''$, hvilket viser en meget stor Overeenstemmelse med Sandheden; med en Observation fra Søen, og efter Seillads med en Gisning og Peiling, kan man ei bringe det nærmere.

Den Søndre Huk af Deland er bedækket med en Skov lige til Pnuten, men derfra strækker sig en ganske flad Strimmel eller Punt Sydlig ud, som uden Tvivl snarere kan ansees som en Sand eller Keev. Der strækker sig, efter adskillige Søekaarter og Bøger, og virkelig et Keev ud derfra, ja efter nogle af disse indtil $1\frac{1}{2}$ Miil. Det yderste af denne Strimmel, som paa denne Afstand var synlig for os, blev peilet 74° N ad W retvisende, og altsaa dets Brede ikkun efter ovenstaaende $56^{\circ} 11' 8''$, og maaskee om man havde været det nærmere, seet den længere ud.

I det omtalte Engelske Kaart er Kevet eller Skiørene uden for Hukken vist nok ikke mærket langt nok ud. Tilligemed blev samme Dags Formiddag den paaværende Længde observeret ved Søe-Uhrene. Efter Beregning af den seilede Wei, og fra denne Observation og til Peilingen, med denne iberegnet, blev Forskiellen af Længden imellem Christiansøe og Delands Sønder-Huk $1^{\circ} 30'$ som giver til Afvigning $12\frac{1}{2}$ Miil, og efter samme Engelske Kaart er Afvigningen 12 Miil, hvilket ganske vist er en meget nær Overensstemmelse. Da der er blandet for megen Seilads og en Peiling i denne Længde Bestemmelse, kan den vel ikke kaldes en directe Observation, men er altid en meget god Formodning og Bekræftelse for dette Kaart, hvilket og er grundet paa de Russiske Opmaalinger.

Jeg kan ikke undlade at anmærke, hvor nyttig Søe-Uhrene ved mange Leiligheder maae være, thi just denne Dag, da denne Længde-Observation blev gjort om Formiddagen, troede Styrmandene efter Besikket, at staae ret Sønder fra Deland, og endog antog en Diisbanke for Landet, de troede at see, men Uhrene angave rigtig, som Seiladsen siden udviste, at vi til den Tid stode 8 til 9 Mile i Afvigning derfra.

Anmærkning.

De i følgende Tabelle over Misviisnings-Observationerne anførte Længder, ere beregnede Østen for Kiøbenhavns Meridian.

114 S. Skrivelse til Commissionen over de Armandske Søe-Uhre.

Dage	Breden	Længden	Compassets Misviiisning	Middeltal af Misviiisningen	Anmærkninger
Julii				Nord Vest	S. M. Midt paa Skandsen med got Veir, afdeles ingen Kulling.
25de	55° 10	0° 20	17° 25 16 37 16 42 17 54	17° 9	
			11 45 13 45 12 45 12 50	12 46	S. M. Om Formiddagen blev taget paa Skandsen lidt om Styrbord med meget stille Veir. Compasset skod 7 Fod fra nærmeste Canon. De følgende for samme Dag, som blev tagne om Eftermiddagen, skod Compasset paa samme Maade lidt om Vagbords Side.
26de	55 19	2 10	19 46 20 48 21 14 19 30	20 19	U. M. Imidlertid seer man, at For- og Eftermiddags Observationerne stille betydelig fra hverandre, og begge meget fra Sandheden.
			14 32 13 8 14 56 14 19	14 14	U. M. Væter paa Hytten med got Veir, Compasset det længste mueligt fra Jern-Septeret.
27de	55 26	2 35	16 6 16 12	16 9	S. M. Got Veir. Compasset skod paa Chalouppen midtskibs.
			16 16 16 12 15 52 16 4 15 41 15 21	15 54	S. M. Got Veir. Compasset skod paa Chalouppen midtskibs. Dette svarer med i Saar, og synes det rigtigste, og er ogsaa det Sted i Skibet, som er længst fra Jern.
29de	55 30		15 26 15 38 15 36 15 32 15 51 15 48	15 39½	S. M. Disse 6 første Observationer ere tagne midtskibs paa Chalouppen, og skar derpaa de 4re næste, med Compasset staaende midt paa Skandsen, saaledes, at det skod 11½ Fod fra den nærmeste Canon, og 10 Fod fra Jern Land. Været omkring Stormasten; Debuagtet er Forskiellen imellem Observationerne paa disse 2de Steder 4½ Grad. Den paa Chalouppen fundne Misviiisning bliver efter grundig Formodning den rigtigste.
			11 6 10 44 11 16 11 2	11 2	U. M. Paa Chalouppen med got Veir.
31de	55 16	2 45	17 8 17 13 17 12 16 54 16 50	17 11 16 52	Paa Hytten med samme Veir.

Dage	Breden	Længden	Compassets Retts visning	Middelt. af Retts- visning- gen	Anmærkninger
1 August	55° 21	2° 40	15° 54	16° 8	S. N. Paa Chalouppen med got Weir.
			15 52		
			16 5		
			16 27		
			17 20		
1ste	55 24	2 45	16 45	17 26	E. N. Paa Chalouppen med meget got Weir.
			17 32		
			17 50		
			16 31		
			17 53		
2den	55 26	2 20	17 29	16 20	S. N. Paa Chalouppen med meget got Weir.
			17 0		
			16 46		
			16 48		
			16 14		
3die	55 44	4 10	16 43	17 8	E. N. Paa Chalouppen med got Weir.
			16 30		
			16 13		
			16 14		
			16 6		
4de	55 27	4 0	17 30	17 26	S. N. Paa Chalouppen med got Weir.
			17 20		
			17 17		
			17 24		
			16 32		
5de	55 46	4 35	16 42	15 41	E. N. Paa Chalouppen med got Weir.
			17 23		
			17 15		
			17 25		
			17 38		
5de	55 55	5 10	17 32	15 57	S. N. Paa Chalouppen med got Weir.
			15 30		
			15 20		
			16 3		
			15 45		
			15 51		
			15 41		
			15 51		
			16 3		

116 S. Skrivelse til Commissionen over de Armandske See-Uhre.

Dage	Breden	Længden	Compassets Misvii-ning	Middeltal af Misvii-ningen	Anmærkninger.
August			16° 45		L. N. Paa Chalouppen med got Weir.
8de	55° 26	4° 50	17 0		
			17 3		
			16 57		
			17 7	16° 58	
			17 10		S. N. Paa Chalouppen med got Weir.
			17 8		
	55 30	4 20	17 8		
			17 17		
10de			17 11	17 10	
			17 17		L. N. Paa ditto med ditto Weir.
			17 14		
	55 33	4 10	17 21		
			17 30		
			17 21	17 21	

